

Sygn. akt V ACa 747/17

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 12 lipca 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Warszawie V Wydział Cywilny w składzie następującym:

Przewodniczący: SSA Marta Szerel

Sędziowie: SA Edyta Jefimko

SA Alicja Fronczyk (spr.)

Protokolant: Aleksandra Napiórkowska

po rozpoznaniu w dniu 12 lipca 2018 r. w Warszawie

na rozprawie

sprawy z powództwa M. W.

przeciwko Skarbowi Państwa - Wojewodzie (...)

o zapłatę

na skutek apelacji pozwanego

od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie

z dnia 21 marca 2017 r., sygn. akt II C 79/16

I. oddala apelację;

II. zasądza od Skarbu Państwa- Wojewody (...) na rzecz M. W. kwotę 8 100 zł (osiem tysięcy sto złotych) tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Alicja Fronczyk Marta Szerel Edyta Jefimko

sygn. akt V ACa 747/17

UZASADNIENIE

Pozwem z 2 stycznia 2013 r. M. W. wniosła o zasądzenie od Skarbu Państwa - Wojewody (...) kwoty 1 785 000 zł wraz z ustawowymi odsetkami od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz kosztów procesu według przedłożonego na rozprawie spisu kosztów, względnie wobec jego braku według norm prawem przepisanych. W uzasadnieniu wskazała, iż domaga się tej kwoty w związku z ostateczną decyzją Samorządowego Kolegium Odwoławczego w W. z 25 września 2012 r., na mocy której stwierdzono, że decyzja Prezydium Rady Narodowej (...) nr (...) z 1 grudnia 1960 r. o przeniesieniu prawa własności czasowej nieruchomości (...) przy ul. (...) na rzecz Spółdzielni Budowlano-Mieszkaniowej (...) w W., została wydana z naruszeniem prawa i wywołała nieodwracalne skutki prawne oraz w związku z decyzją Prezydenta W. z 12 września 2007 r. o odmowie przyznania prawa użytkowania wieczystego gruntu z przyczyn pozadekretowych. Wskazała, że jest następcą prawnym byłych właścicieli tej nieruchomości, którym - bezprawnym orzeczeniem administracyjnym z 29 lipca 1950 r., utrzymanym w mocy decyzją z 9 grudnia 1950 r. - Prezydium Rady Narodowej w W. odmówiło przyznania prawa własności czasowej do gruntu. Stwierdziła, że w dniu

11 maja 2005 r. Minister Infrastruktury wydał decyzję stwierdzającą nieważność decyzji Ministerstwa Budownictwa z 9 grudnia 1950 r. oraz poprzedzającego ją orzeczenia Prezydium Rady Narodowej W. i wskazała, że w związku z tym prawo własności czasowej przedmiotowej nieruchomości nie mogło być przeniesione na rzecz Spółdzielni Budowlano-Mieszkaniowej (...) w W.. Podniosła, że decyzją z 25 września 2012 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. stwierdziło, że decyzja Prezydium Rady Narodowej W. z 1 grudnia 1960 r. została wydana z naruszeniem prawa. Jako podstawę prawną roszczenia wskazała art. 160 k.p.a. Podkreśliła, że źródło szkody stanowi bezprawna decyzja Prezydium Rady Narodowej W. z 1 grudnia 1960 r., bowiem w jej wyniku nastąpiło rozporządzenie prawem wieczystego użytkowania na rzecz osób trzecich, a tym samym jej szkoda. Wskazała, że gdyby nie ta wadliwa decyzja, uzyskałaby prawo użytkowania wieczystego gruntu przy ul. (...) w W., a zatem jej szkoda w postaci braku możliwości uzyskania tego prawa jest następstwem, w normalnym, adekwatnym związku przyczynowym, wadliwej decyzji z 1960 roku. Stwierdziła, że wartość dochodzonego odszkodowania stanowi wartość rynkowa utraconego prawa użytkowania gruntu według stanu nieruchomości na grudzień 1960 roku, a według aktualnych cen i aktualnego przeznaczenia tego gruntu w planie zagospodarowania przestrzennego, studium bądź decyzji o warunkach zabudowy oraz wartość nakładów poczynionych przez poprzedników prawnych powódki, zgodnie z promesą Prezydenta W. z 16 kwietnia 1949 r. Wskazała, że zgodnie z udziałami w majątku spadkowym uprawniona jest do odszkodowania w kwocie 1 785 000 zł stanowiącej udział wynoszący 1/2 całości odszkodowania .

W odpowiedzi na pozew pozwany Skarb Państwa - Wojewoda (...) wniósł o oddalenie powództwa oraz zasądzenie kosztów postępowania według norm przepisanych, w tym kosztów zastępstwa procesowego. W pierwszej kolejności podniósł, iż w sprawie brak jest podstawowej przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej za delikt administracyjny - stwierdzenia wad prawnych decyzji szkodzących. Stwierdził, że decyzja Prezydium Rady Narodowej w W. z 1 grudnia 1960 r. nie może stanowić o szkodzie powódki, bowiem kolejną czynnością pozwanego związaną z rozporządzeniem nieruchomością było - oprócz zawarcia z ww. Spółdzielnią umowy sprzedaży własności czasowej z 10 października 1961 r. - wydanie kolejnych decyzji administracyjnych dotyczących tej nieruchomości, tj. decyzji administracyjnej Prezydium Rady Narodowej w W. z 20 czerwca 1966 r. w sprawie sprzedaży budynku mieszkalnego przy ul. (...) w W., utrzymanej w mocy decyzją Ministra Gospodarki Komunalnej nr (...) z 28 grudnia 1966 r. oraz orzeczenia arbitrażowego Okręgowej Komisji Arbitrażowej ustalającego, że Spółdzielnia (...) nabyła od Skarbu Państwa na własność posadowiony na tym gruncie budynek. Podkreślił, że wdacie wejścia w życie dekretu przedmiotowa nieruchomość nie była zabudowana, budynek powstał w latach późniejszych i nie przeszedł na własność Skarbu Państwa na podstawie art. 8 dekretu. Wskazał, że nawet gdyby zaakceptować stanowisko powódki, że decyzja z 1 grudnia 1960 r. spowodowała szkodę, to nie można tracić z pola widzenia, iż nie jest to jedyna czynność władcza pozwanego, która zadecydowała o braku możliwości ustanowienia na rzecz powódki prawa wieczystego użytkowania gruntu. Pozwany stwierdził, iż dopiero uzyskanie wszystkich prejudykatów umożliwi skuteczne dochodzenie odszkodowania przez stronę poszkodowaną. Pozwany podniósł ponadto zarzut braku legitymacji czynnej po stronie powódki wskazując, że poprzednicy prawni powódki nie byli w posiadaniu przedmiotowej nieruchomości w dniu wejścia w życie dekretu (...), tj. 21 listopada 1945 r., gdyż objęli oni nieruchomość w posiadanie najwcześniej w dniu 4 września 1948 r., a zatem nie można uznać, że powódka jest uprawniona do żądania odszkodowania. Podkreślił, że umowa z 4 września 1948 r. była nieważna bowiem dotyczyła „placu podlegającego skutkom dekretu”, który to grunt ex lege przeszedł na własność Skarbu Państwa w dniu wejścia w życie dekretu z 26 października 1945 r. Podkreślił, że z treści zawartej umowy nie można wywieść, że zamiarem stron był obrót prawami podmiotowymi wynikającymi z dekretu (...) i prawa rzeczowego. Pozwany wskazał ponadto, że między wydaniem wskazywanej przez powódkę decyzji, a szkodą powódki brak jest adekwatnego związku przyczynowego. Zaznaczył, że o definitywnej utracie prawa użytkowania wieczystego do przedmiotowej nieruchomości przez powódkę można mówić jedynie w kontekście prawnym odmownych decyzji dekretowych. Wskazał, że to decyzja organu wyższego stopnia, utrzymująca w mocy decyzję z 29 lipca 1950 r., mogłaby być oceniana jako źródło wskazywanej przez powódkę szkody, zaś pozostałe zdarzenia mają charakter następczy i tylko łącznie tworzą łańcuch przyczynowo- skutkowy. Stwierdził, że usunięcie z obrotu prawnego ex tunc decyzji odmownych dekretowych w całości, mocą orzeczenia nadzorczego Ministra Infrastruktury z 11 maja 2005 r., przesądza, iż powódka jedynie z decyzji dekretowej Ministerstwa Budownictwa z 9 grudnia 1950 r. mogłaby wywodzić swoją szkodę. Podkreślił, że tego rodzaju powiązanie między dwoma ogniwami łańcucha zdarzeń eliminuje normalny związek przyczynowy pomiędzy naruszeniem dóbr poszkodowanego, a ostatnim

ze zdarzeń, które nie nastąpiłyby, gdyby nie miały miejsca zdarzenia wcześniejsze. Wskazał, że w sytuacji gdy następczo po sobie występuje kilka zdarzeń wywierających wpływ na wystąpienie określonej szkody, w każde z nich jest ewidentną konsekwencją wcześniejszego i bez jego ziszczenia się samodzielnie by nie nastąpiło, dla wykazania adekwatnego związku przyczynowego nie jest wystarczające wskazanie ostatniego ogniwa i całkowite pominięcie wyjściowego zdarzenia. Z ostrożności procesowej pozwany podniósł zarzut przedawnienia wskazując, że trzyletni termin przedawnienia wynikający z art. 442 § 1 k.c. (obowiązującego do 10 sierpnia 2007 r.) należy liczyć od wydania decyzji nadzorczej obejmującej decyzje dekretowe, tj. decyzji Ministra Infrastruktury z 11 maja 2005 r., co oznacza, że termin ten upłynął w maju 2008 roku. Pozwany stwierdził także, że przedawnione, w oparciu o art. 125 k.c., jest również żądanie powódki zasądzenia nakładów zasądzonych prawomocnym wyrokiem Sądu Wojewódzkiego, a objętych promesą Prezydenta W. z 16 kwietnia 1949 r. Podniósł zarzut res iudicata w zakresie kwoty 66 277 36 zł zasądzonej wyrokiem Sądu Wojewódzkiego w Warszawie z 26 sierpnia 1965 r. Pozwany zakwestionował również wskazaną przez stronę powodową wysokość szkody, a także sposób jej ustalenia wskazując, że niezasadne jest uwzględnianie stanu nieruchomości z 1960 roku oraz aktualnego, oderwanego od momentu zdarzenia szkodzącego, przeznaczenia planistycznego gruntu. Dodatkowo wskazał, iż roszczenie powódki o zasądzenie odsetek od dnia wniesienia pozwu, nie zaś od daty wyrokowania, jest nieuprawnione .

Wyrokiem z dnia 18 listopada 2015 r. Sąd Okręgowy w Warszawie oddalił powództwo i zasądził od powódki M. W. na rzecz Skarbu Państwa-Prokuratorii Generalnej Skarbu Państwa kwotę 7.200 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Apelację od powyższego wyroku wniosła powódka. Domagała się zmiany zaskarżonego wyroku w całości poprzez zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa - Wojewody (...) na jej rzecz kwoty 1.785.000 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia wniesienia pozwu do dnia zapłaty oraz zasądzenie kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy w tym zakresie do ponownego rozpoznania Sądowi I instancji z pozostawieniem temu Sądowi orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego, w tym kosztach zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym jako części kosztów procesu.

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 14 października 2015 r. uchylił zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 18 listopada 2014 r. i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu w Warszawie do ponownego rozpoznania oraz rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

W uzasadnieniu swego rozstrzygnięcia Sąd Apelacyjny wskazał, że decyzją Prezydium Rady Narodowej z dnia 1 grudnia 1960 r. Nr (...) postanowiono sprzedać na własność czasową na okres 80 lat działkę przy ul. (...) na rzecz Spółdzielni Budowlano-Mieszkaniowej (...) w W.. Z tej właśnie przyczyny, jak wynika z uzasadnienia decyzji z dnia 12 września 2007 r., Prezydent (...) po rozpatrzeniu wniosku z dnia 17 listopada 1948 r. złożonego przez dawnych właścicieli hipotecznych Z. i A. D. o ustanowienie prawa użytkowania wieczystego (dawnego prawa własności czasowej) do gruntu oznaczanego Nr hip. (...) o pow. 238 m , położonego w W. przy ul. (...), odmówił M. W. H. D., T. D. (1) ustanowienia prawa użytkowania wieczystego do gruntu położonego w W. przy ul. (...) oznaczonego Nr hip. (...), dla którego obecnie ustanowiona jest Kw (...). Decyzja odmawiająca ustanowienia prawa użytkowania wieczystego do gruntu położonego w W. przy ul. (...) została utrzymana w mocy przez Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. z dnia 20 lutego 2008 r.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego w Warszawie istota spornego zagadnienia sprowadzała się więc do rozstrzygnięcia, czy decyzja z dnia 1 grudnia 1960 r. może stanowić samoistne źródło szkody i czy istnieje adekwatny związek przyczynowy pomiędzy szkodą powódki a wydaniem tej decyzji.

Sąd Apelacyjny w Warszawie podzielił stanowiska Sądu Najwyższego odnoszące się do koncepcji wielocłonowego związku przyczynowego (zob. wyrok SN z 4.10.2012 r., I CSK 665/11, wyrok z 15.02.2013 r., I CSK 332/12, uchwała SN z 21.08.2014 r. III CZP 49/14), co doprowadziło do uznania przez Sąd Apelacyjny, że wydanie decyzji z dnia 1 grudnia 1960 r. spowodowało, że roszczenie powódki o ustanowienie na jej rzecz prawa użytkowania wieczystego nieruchomości przy ul. (...) w W. nie może być zrealizowane, gdyż na skutek decyzji z dnia 1 grudnia 1960 r.

nieruchomość została trwale rozdysponowana na rzecz osób trzecich (Spółdzielni Budowlano-Mieszkaniowej (...) w W.). To na skutek tej decyzji powódka utraciła możliwość włączenia do swojego majątku prawa, które przysługiwało jej poprzednikom prawnym. Powódka nie powiększy swojego majątku o ten właśnie składnik. W ocenie Sądu Apelacyjnego w Warszawie rozpoznającego sprawę po raz pierwszy w związku z tym, że Samorządowe Kolegium decyzją z dnia 25 września 2012 r. uznało, że z naruszeniem prawa wydano decyzję z 1 grudnia 1960 r. (k.23-24), źródłem szkody powódki może być decyzja z dnia 1 grudnia 1960 r. a nie decyzja Prezydenta W. z 12 września 2007 r. odmawiająca ustanowienia prawa użytkowania wieczystego. Z uzasadnienia decyzji z dnia 12 września 2007 r. wynika jednoznacznie, że odmowa ustanowienia prawa użytkowania wieczystego nieruchomości przy ul. (...) w W. ze względu na trwale rozdysponowanie nieruchomości w postaci oddania gruntu w użytkowanie na rzecz osoby trzeciej (k. 18-20). Decyzja ta została utrzymana w mocy przez Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. decyzją z dnia 20 lutego 2008 r. (k.21-22). Zatem to decyzja z dnia 1 grudnia 1960 r. stworzyła warunki do zaistnienia innych zdarzeń.

Sąd Apelacyjny uznał, że podniesiony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia roszczenia jest niezasadny. Z akt sprawy wynika, że pozew został wniesiony w dniu 2 stycznia 2013 r., zaś decyzja Samorządowego Kolegium Odwoławczego w W. stwierdzająca, że z naruszeniem prawa wydano decyzją z dnia 1 grudnia 1960 r. zapadła w dniu 25 września 2012 r. Zatem bieg terminu przedawnienia roszczenia rozpoczął się po dniu 25 września 2012 r., z uwzględnieniem terminu do złożenia wniosku o ponowne rozpoznanie sprawy. Zatem powódka wniosła pozew do Sądu przed upływem trzyletniego terminu przedawnienia roszczenia.

W konsekwencji zajętego przez Sąd Apelacyjny stanowiska o możliwości wyrządzenia powódce szkody wydaniem decyzji z 01 grudnia 1960 roku oraz istnieniu pomiędzy tak określonym źródłem szkody a szkodą w postaci utraty prawa do gruntu przy ul. (...) w W. Sąd ten wskazał, że rozpoznając sprawę ponownie Sąd Okręgowy będzie musiał przeprowadzić dowód z opinii biegłego z zakresu wyceny nieruchomości w celu ustalenia wysokości odszkodowania, ta bowiem przesłanka, jak dotąd nie została procesowo wykazana.

W piśmie procesowym z dnia 28 lipca 2016 r. pozwany Skarb Państwa – Wojewoda (...) wniósł o oddalenie powództwa w całości. Pozwany podkreślił, że z treści osnowy decyzji Prezydium Rady Narodowej W. z dnia 1 grudnia 1960 r. nr rej. (...) o sygn. akt (...) wynika, iż decyzja przedmiotowo obejmowała część nieruchomości hipotecznej przy ul. (...) w W., tj. powierzchnię 100 m⁽²⁾. W ocenie pozwanego źródłem szkody powódki może być decyzja z dnia 1 grudnia 1960 r. a nie decyzja Prezydenta z dnia 12 września 2007 r. odmawiająca ustanowienia prawa użytkowania wieczystego to szkoda ta wyrażać może się jedynie w zakresie, w jakim wadliwy akt administracyjny z dnia 1 grudnia 1960 r. dotyczył nieruchomości hipotecznej przy ul. (...) w W., zatem nie w odniesieniu do utraty 238 m powierzchni przedmiotowego gruntu .

Na rozprawie w dniu 8 marca 2017 r. pełnomocnik powódki podtrzymał swoje stanowisko w sprawie, zaś pełnomocnik pozwanego wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz zgłosił zarzut przedawnienia.

Wyrokiem z dnia 21 marca 2017 r. Sąd Okręgowy w Warszawie zasądził od Skarbu Państwa - Wojewody (...) na rzecz M. W. kwotę 1 315 439,50 złotych z ustawowymi odsetkami za czas opóźnienia od dnia 21 marca 2017r. do dnia zapłaty oddalając powództwo w pozostałym zakresie i ustalając, iż powódka winna ponieść 26,3% kosztów procesu, a pozwany 73,7% kosztów procesu. Szczegółowe rozliczenie kosztów procesu pozostawił referendarzowi sądowemu po uprawomocnieniu się orzeczenia.

Ponownie rozpoznając sprawę Sąd Okręgowy oparł swoje rozstrzygnięcie o następujące ustalenia i ich ocenę prawną .

Nieruchomość położona w W. przy ul. (...) objęta została działaniem dekretu z 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...). Z dniem 21 listopada 1945 r., tj. z dniem wejścia w życie dekretu, nieruchomości (...), w tym grunt przedmiotowej nieruchomości, na podstawie art. 1 dekretu przeszły na własność gminy W., a od 1950 r., z chwilą likwidacji gmin na własność Skarbu Państwa. Następnie powyższy grunt stał się z dniem 27 maja 1990 r. z mocy prawa własnością Gminy (...). Zgodnie z art. 36 ust. 1 ustawy z 25 marca 1994 r. o ustroju Miasta Stołecznego

Warszawy grunt przedmiotowej nieruchomości stał się własnością Gminy (...). Natomiast w myśl art. 20 ust. 1 ustawy z 15 marca 2002 r. o ustroju (...) przedmiotowy grunt stanowi własność W. .

Na mocy aktu notarialnego z 4 września 1948 r. małżonkowie S. i D. M. sprzedali wszystkie swoje prawa do placu położonego w W. przy ul. (...), urządzonego w księdze hipotecznej Nr (...) oraz stanowiące ich własność mury, materiały i gruzы ze zburzonych na tym placu budynków, w pełnym składzie, bez żadnych wyłączeń małżonkom A. i Z. D.. W § 7 aktu kupujący zaznaczyli, że znana jest im treść dekretu o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...), którego skutkiem podlega przedmiotowa nieruchomość .

W dniu 17 listopada 1948 r. właściciele hipoteczni Z. i A. D. złożyli wnioski w trybie art. 7 ust. 1 dekretu o ustanowienie prawa własności czasowej do nieruchomości hip. Nr (...). Promesą z dnia 16 kwietnia 1949 r. Prezydent W. przyrzekł dotychczasowym właścicielom nieruchomości przyznanie własności czasowej do przedmiotowej nieruchomości i zezwolił na podjęcie na tym terenie budowy, pod warunkiem wzniesienia na nim budowli, zgodnie z opracowywanym planem zagospodarowania przestrzennego, do dnia 31 marca 1951 r. Prezydium Rady Narodowej w W., decyzją administracyjną z 29 lipca 1950 r., anulowało promesę i odmówiło byłym właścicielom przyznania prawa własności czasowej do przedmiotowej nieruchomości (...). Po rozpatrzeniu odwołania Ministerstwo Budownictwa decyzją z 9 grudnia 1950 r. utrzymało w mocy orzeczenie Prezydium Rady Narodowej (...) z 29 lipca 1950 r.

Począwszy od 1953 roku przedmiotowa nieruchomość pozostawała w posiadaniu Spółdzielni Budowlano-Mieszkaniową (...). Spółdzielnia przejęła nieruchomość zabudowaną trzykondygnacyjnym budynkiem w stanie surowym, bez instalacji, który wykończyła na cele.

Decyzją nr (...) z 8 listopada 1960 r. Prezydium Rady Narodowej W. zatwierdziło wykaz nieruchomości przeznaczonych do sprzedaży. Wykaz obejmował przedmiotową nieruchomość.

W dniu 1 grudnia 1960 r. Prezydium Rady Narodowej W. podjęło decyzję nr (...) w przedmiocie sprzedaży terenów budowlanych pod budownictwo mieszkaniowe spółdzielcze, którą postanowiło sprzedać na własność czasową na okres 80 lat działkę przy ul. (...) na rzecz Spółdzielni Budowlano-Mieszkaniowej (...) na 80 lat.

W dniu 10 października 1961 r. Skarb Państwa zawarł ze Spółdzielnią Budowlano-Mieszkaniową (...) w formie aktu notarialnego umowę, którą przeniósł na rzecz Spółdzielni prawo własności czasowej do przedmiotowego gruntu na 80 lat. W dniu 20 czerwca 1966 r. Prezydium Rady Narodowej w W. wydało decyzję administracyjną nr (...) w sprawie sprzedaży Spółdzielni budynku mieszkalnego położonego przy ul. (...) w W.. Cenę ustalono na 322 074 zł, po odjęciu nakładów poczynionych przez Spółdzielnię. W uzasadnieniu wskazano, że z uwagi na to, że na tym terenie znajdował się budynek częściowo odbudowany przez byłych właścicieli, niniejszą decyzją przeznaczono do sprzedaży ten budynek Spółdzielni, w której użytkowaniu znajduje się od 1953 roku. Decyzja ta została utrzymana w mocy decyzją Ministra Gospodarki Komunalnej nr (...) z grudnia 1966 roku. Spółdzielnia uchyliła się od zawarcia aktu notarialnego kupna-sprzedaży budynku i w konsekwencji Skarb Państwa wystąpił przeciwko Spółdzielni z wnioskiem arbitrażowym.

W orzeczeniu arbitrażowym z 23 marca 1968 r., nr spr. (...), Okręgowa Komisja Arbitrażowa zasądziła od Spółdzielni na rzecz Skarbu Państwa pierwszą ratę ceny za budynek oraz ustaliła, że Spółdzielnia nabyła na własność budynek mieszkalny o trzech kondygnacjach nadziemnych, całkowicie podpiwniczony, położony przy ul. (...) w W. .

Wyrokiem z 26 sierpnia 1965 r. Sąd Wojewódzki dla m. st. Warszawy zasądził od Skarbu Państwa - Prezydium Rady Narodowej W. na rzecz A. i Z. D. kwotę 135 836 zł tytułem zwrotu wartości poniesionych nakładów. Wyrokiem z 4 lutego 1966 r. Sąd Najwyższy oddalił rewizję Skarbu Państwa od wyroku Sądu Wojewódzkiego w Warszawie z 26 sierpnia 1965 r. co do kwoty 66 277,36 zł (stanowiącej równowartość zabranym powodom materiałów budowlanych), zaś co do kwoty 69 559,35 zł (stanowiącej wartość nakładów poczynionych przez powodów na nieruchomości) zaskarżony wyrok zmienił i pozew odrzucił .

A. D. zmarł w dniu 27 stycznia 1982 r. Spadek po nim nabyli: żona Z. D., córka M. W. oraz syn T. D. (2) po 1/3 części spadku każde z nich. T. D. (2) zmarł w dniu 1 maja 1986 r. Spadek po nim nabył syn T. D. (3) oraz żona H. D. po Vi

części spadku każde z nich. Z. D. zmarła w dniu 7 czerwca 2000 r. Spadek po niej nabyła córka M. W. oraz wnuk T. D. (1) po Vi części spadku każde z nich.

W dniu 11 maja 2005 r. Minister Infrastruktury wydał decyzję nr (...), stwierdzającą nieważność decyzji Ministerstwa Budownictwa z 9 grudnia 1950 r. oraz poprzedzającego ją orzeczenia Prezydium Rady Narodowej W. z 29 lipca 1950 r. w przedmiocie odmowy przyznania poprzednikom prawnym powódki własności czasowej do gruntu przedmiotowej nieruchomości. W uzasadnieniu wskazał, że w dacie wydania tych decyzji przedmiotowa nieruchomość nie była objęta powojennym planem zagospodarowania przestrzennego to organ administracji powinien w zakresie oceny, czy zachodzi negatywna przesłanka uniemożliwiająca przyznanie prawa własności czasowej do gruntu, odnieść się do Ogólnego planu zabudowania W. zatwierdzonego w dniu 11 sierpnia 1931 r. Jednocześnie podkreślił, że plan ten nie obejmował S., na terenie którego znajdowała się przedmiotowa nieruchomość. W konsekwencji Minister Infrastruktury wskazał, że uznanie w kwestionowanych decyzjach, że teren ten został przeznaczony pod zabudowę na cele mieszkalne, co ma być nie do pogodzenia z korzystaniem z gruntu przez dotychczasowego właściciela według opracowywanego planu zagospodarowania przestrzennego, świadczy o rażącym naruszeniu art. 7 ust. 2 dekretu . Decyzją Nr (...) z 12 września 2007 r. Prezydent W. odmówił ustanowienia prawa użytkowania wieczystego na rzecz spadkobierców przeddekretowych właścicieli z uwagi na trwałe rozdysonowanie nieruchomości na rzecz osób trzecich . Decyzja ta została utrzymana w mocy decyzją Samorządowego Kolegium Odwoławczego w W. z 20 lutego 2008 r.

W dniu 25 września 2012 r. Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. stwierdziło, iż decyzja Prezydium Rady Narodowej W. nr (...) z 1 grudnia 1960 r. przenosząca na rzecz Spółdzielni Budowlano-Mieszkaniowej (...) w W. prawo własności czasowej nieruchomości położonej w W. przy ul. (...) nr hip. (...), została wydana z naruszeniem prawa, jednak z uwagi na wywołane przez nią nieodwracalne skutki prawne odmówiło stwierdzenia jej nieważności .

W dniu 25 listopada 2013 r. M. W. wystąpiła do Ministra Transportu, Budownictwa i Gospodarki Morskiej z wnioskiem o stwierdzenie nieważności decyzji Prezydium Rady Narodowej W. nr (...) z 20 czerwca 1966 r. oraz utrzymującej ją w mocy decyzji Ministra Gospodarki Komunalnej nr (...) z 28 grudnia 1968 r.

W dniu 7 października 2015 r. Minister Infrastruktury i Rozwoju stwierdził wydanie decyzji Ministra Gospodarki Komunalnej z dnia 28 grudnia 1966 r. znak (...) oraz utrzymanej nią w mocy decyzji Prezydium Rady Narodowej W. z dnia 20 czerwca 1966 r. nr (...) znak (...) z naruszeniem prawa .

Wartość rynkowa prawa użytkowania wieczystego niezabudowanej nieruchomości gruntowej położonej w W. przy ul. (...), opisanej w księdze hipotecznej nr (...), o powierzchni 238 m , stanowiącej obecnie działkę ewidencyjną nr (...) z obrębu (...) dzielnicy Ś., według jej stanu na dzień 1 grudnia 1960 roku, a według cen obecnych wynosi 2 630,879 zł .

Powyższy stan faktyczny Sąd pierwszej instancji ustalił na podstawie dowodów z dokumentów i ich odpisów, pisemnej opinii głównej oraz pisemnej i ustnej opinii uzupełniającej biegłej z zakresu szacowania nieruchomości M. B.. Sąd uznał przedstawione dokumenty i ich odpisy za wiarygodny materiał dowodowy. Strony nie kwestionowały ich autentyczności ani prawdziwości, a Sąd nie znalazł podstaw do ich podważenia z urzędu. Sąd uznał za wiarygodne opinie biegłej i szczegółowo to uzasadnił.

Postanowieniem z dnia 8 marca 2017 r. Sąd oddalił wniosek pozwanego o dopuszczenie dowodu z opinii innego biegłego wskazując, że biegła z zakresu szacowania nieruchomości M. B. do określenia wartości rynkowej prawa użytkowania wieczystego gruntu zastosowała podejście porównawcze w postaci metody porównywania parami. Biegła przyjęła jako istotne czynniki wpływające na ceny nieruchomości: położenie i otoczenie nieruchomości, przeznaczenie terenu nieruchomości oraz potencjalne możliwości zabudowy, wielkość działki, kształt działki, ograniczenia zabudowy wynikające z usytuowania budynków na działkach sąsiednich. Zdaniem Sądu, brak było podstaw, aby kwestionować zasadność wybranej metody i prawidłowość wyników szacowania zastosowaną przez biegłą.

W tak ustalonym stanie faktycznym Sąd Okręgowy będąc związany wytycznymi zawartymi w wyroku kasatoryjnym Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 14 października 2015 r. uznał powództwo za zasadne w części.

Sąd ten wskazał, że powódka wносиła o przyznanie odszkodowania za szkodę spowodowaną wydaniem z naruszeniem prawa decyzji Prezydium Rady Narodowej W. z 1 grudnia 1960 r. Swoją szkodę powódka przedstawiła jako utracone prawo użytkowania wieczystego do nieruchomości położonej w W. przy ul. (...) o powierzchni 238 m⁽²⁾, oznaczonego nr hip. (...), wchodzącego w skład działki ewidencyjnej nr (...) z obrębu (...). Wskazała, że gdyby nie ta wadliwa decyzja, uzyskałaby prawo użytkowania wieczystego gruntu przy ul. (...) w W., a zatem jej szkoda w postaci braku możliwości uzyskania tego prawa jest następstwem, w normalnym, adekwatnym związku przyczynowym, wadliwej decyzji z 1960 roku.

Sąd Okręgowy wskazał, że Sąd drugiej instancji wiążąco przesądził w sprawie, że źródłem szkody powódki może być decyzja z dnia 1 grudnia 1960 r. a nie decyzja Prezydenta W. z 12 września 2007 r. odmawiająca ustanowienia prawa użytkowania wieczystego. Sąd Apelacyjny uznał, że wydanie decyzji z dnia 1 grudnia 1960 r. spowodowało, że roszczenie powódki o ustanowienie na jej rzecz prawa użytkowania wieczystego nieruchomości przy ul. (...) w W. nie może być zrealizowane, gdyż na skutek decyzji z dnia 1 grudnia 1960 r. nieruchomość została trwale rozdysponowana na rzecz osób trzecich.

Dodatkowo Sąd Apelacyjny uznał, że podniesiony przez stronę pozwaną zarzut przedawnienia roszczenia jest niezasadny. Z akt sprawy wynika, że pozew został wniesiony w dniu 2 stycznia 2013 r., zaś decyzja Samorządowego Kolegium Odwoławczego w W. stwierdzająca, że z naruszeniem prawa wydano decyzją z dnia 1 grudnia 1960 r. zapadła w dniu 25 września 2012 r. Zatem bieg terminu przedawnienia roszczenia rozpoczął się po dniu 25 września 2012 r., z uwzględnieniem terminu do złożenia wniosku o ponowne rozpoznanie sprawy.

Przedstawiając własne rozważania prawne Sąd pierwszej instancji podał, że kwestię odpowiedzialności odszkodowawczej organów administracji państwowej za szkodę wyrządzoną decyzją administracyjną reguluje w obecnie obowiązującym stanie prawnym art. 417¹ § 2 k.c., który wszedł w życie w dniu 1 września 2004 roku w następstwie uchwalenia ustawy z dnia 17 czerwca 2004 roku o zmianie ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 162, poz. 1692). Ustawa ta postanowieniem z art. 2 ust. 2 uchyliła art. 160 k.p.a. w całości w jego dotychczasowym brzmieniu. Jednocześnie jednak, zgodnie z art. 5 wspomnianej ustawy nowelizującej z dnia 17 czerwca 2004 roku, do zdarzeń i stanów prawnych powstałych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy art. 417, art. 419, art. 420, art. 420¹ i art. 421 ustawy kodeks cywilny oraz art. 153, art. 160 i art. 161 § 5 ustawy kodeks postępowania administracyjnego, w brzmieniu obowiązującym do dnia wejścia w życie niniejszej ustawy.

Wątpliwości co do stosowania art. 160 k.p.a. zostały rozstrzygnięte w uchwale Sądu Najwyższego, podjętej w składzie Izby Cywilnej Sądu Najwyższego z dnia 31 marca 2011 roku, sygn. akt: III CZP 112/10 (OSNC 2011/7-8/75). W uchwale tej Sąd Najwyższy wyraził pogląd, że do roszczeń o naprawienie szkody wyrządzonej ostateczną decyzją administracyjną wydaną przed dniem 1 września 2004 roku, której nieważność lub wydanie jej z naruszeniem art. 156 § 1 k.p.a. stwierdzono po tym dniu, ma zastosowanie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a.

W związku z tym, że zdarzenie prawne, którego dotyczy niniejsze postępowanie, a więc wydanie niezgodnego z prawem orzeczenia administracyjnego miało miejsce w dniu 1 grudnia 1960 roku, a więc przed dniem 1 września 2004 roku, natomiast wydanie decyzji nadzorczej miało miejsce w dniu 25 września 2012 roku, a więc po dniu 1 września 2004 roku, zastosowanie w niniejszej sprawie znajdzie art. 160 § 1, 2, 3 i 6 k.p.a.

Zgodnie z art. 160 § 1 k.p.a., stronie, która poniosła szkodę na skutek wydania decyzji z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo stwierdzenia nieważności takiej decyzji, służy roszczenie o odszkodowanie za poniesioną rzeczywistą szkodę, chyba że ponosi ona winę za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie. W myśl art. 160 § 3 k.p.a., odszkodowanie przysługuje od organu, który wydał decyzję z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a., chyba że winę

za powstanie okoliczności wymienionych w tym przepisie ponosi inna strona postępowania dotyczącego tej decyzji. W tym ostatnim przypadku roszczenie o odszkodowanie służy w stosunku do strony winnej powstania tych okoliczności.

Wreszcie zgodnie z art. 160 § 6 k.p.a., roszczenie o odszkodowanie przedawnia się z upływem trzech lat od dnia, w którym stała się ostateczna decyzja stwierdzająca nieważność decyzji wydanej z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a. albo decyzja, w której organ stwierdził, w myśl art. 158 § 2 k.p.a., że zaskarżona decyzja została wydana z naruszeniem przepisu art. 156 § 1 k.p.a.

Jak już zostało wyżej wskazane, Sąd Apelacyjny przesądził, że roszczenie powódki nie uległo przedawnieniu, gdyż termin przedawnienia należało liczyć zgodnie z art. 160 § 6 k.p.a.

W ocenie Sądu pierwszej instancji nie budziła wątpliwości legitymacja czynna powódki w sprawie. Powódka wykazała swoje następstwo prawne po A. i Z. D. postanowieniami w przedmiocie stwierdzenia nabycia spadku. Ponadto Sąd ten stwierdził, że powódka słusznie wskazała, że z zawartej przez małżonków S. i D. M. i A. i Z. D. umowy z 4 września 1948 r. wynika wyraźnie, że przedmiotem sprzedaży nie była nieruchomość, tylko „prawa do placu położonego w W. przy ul. (...), urządzonego w księdze hipotecznej Nr (...) oraz stanowiące ich własność mury, materiały i gruzy ze zburzonych na tym placu budynków, w pełnym składzie, bez żadnych wyłączeń”. W akcie notarialnym wyraźnie również wskazano, że nieruchomość objęta jest skutkami dekretu z 1945 roku. Oznacza to w ocenie Sądu, że przedmiotem sprzedaży na rzecz poprzedników prawnych powódki były w istocie prawa wynikające z dekretu, a nie nieruchomość, jak próbuje twierdzić pozwany. Zdaniem Sądu przeniesienie praw wynikających z dekretu w tym roszczeń o ustanowienie prawa własności czasowej do gruntu było dopuszczalne.

Wskazał Sąd Okręgowy, że podziela pogląd wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego podjętej w składzie 7 sędziów z dnia 7 grudnia 2006 roku, sygn. akt: III CZP 99/06 (OSNC 2007/6/79, Biul.SN 2006/12/6), zgodnie z którym to Skarb Państwa jest biernie legitymowany w sprawie o naprawienie szkody wynikłej z ostatecznej decyzji administracyjnej, wydanej w okresie, w którym nie istniały jednostki samorządu terytorialnego. Kwestia legitymacji biernej pozwanego nie była sporna w niniejszej sprawie.

Stwierdzenie nieważności decyzji lub stwierdzenie wydania decyzji z naruszeniem prawa przesądza w zasadzie o bezprawności, natomiast rolą strony jest wykazanie istnienia pozostałych przesłanek uzasadniających odpowiedzialność odszkodowawczą pozwanego, w postaci istnienia szkody, jej wysokości i normalnego związku przyczynowego, między wadliwą decyzją a wskazaną szkodą. Ciężar dowodu w tym zakresie, zgodnie z ogólną regułą wyrażoną w art. 6 k.c., spoczywa na stronie dochodzącej odszkodowania.

Stwierdzenie wydania decyzji z naruszeniem prawa wiąże sąd o tyle tylko, o ile stanowi wypełnienie podstawowej przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej przewidzianej w art. 160 § 1 k.p.a. (uchwała Sądu Najwyższego z dnia 21 marca 2003 roku, III CZP 6/03), lecz nie przesądza o istnieniu normalnego związku przyczynowego pomiędzy wadliwą decyzją a szkodą. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyżej wymienionej uchwale, dla stwierdzenia istnienia przesłanki normalnego związku przyczynowego pomiędzy wadliwą decyzją a dochodzoną szkodą, nieodzowne jest przeprowadzenie oceny, o której mowa w art. 361 § 1 k.c., czy szkoda nastąpiłaby także wtedy, gdyby wadliwa decyzja była zgodna z prawem.

Podobnie wskazał Sąd Najwyższy w orzeczeniu z dnia 10 kwietnia 2008 roku, sygn. akt: IV CSK 5/08 (LEX nr 371827): „stwierdzenie nieważności decyzji administracyjnej stanowi wypełnienie podstawowej przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej przewidzianej w art. 160 § 1 k.p.a., nie przesądza jednak w sposób wiążący dla sądu o istnieniu pozostałych przesłanek odpowiedzialności wynikających z Kodeksu cywilnego, w szczególności istnienia normalnego związku przyczynowego pomiędzy wadliwą decyzją a dochodzoną szkodą. W związku z tym przyjmowanie i stosowanie w tym zakresie jakiegokolwiek automatyzmu odpowiedzialności jest niedopuszczalne. Za normalne następstwo danego zdarzenia uważa się taki skutek, który zazwyczaj, w zwykłym porządku rzeczy jest konsekwencją tego zdarzenia. W sytuacjach granicznych rozstrzygające znaczenie będzie mieć sędziowskie poczucie prawne”.

W niniejszej sprawie M. W. powinna więc wykazać, że gdyby nie zostało wydane niezgodne z prawem orzeczenie administracyjne z dnia 1 grudnia 1960 roku o ustanowieniu na rzecz Spółdzielni Budowlano-Mieszkaniowej (...) w W. na 80 lat prawa własności czasowej do nieruchomości położonej w W. przy ul. (...), to w dniu 12 września 2007 roku, czyli w dacie rozpoznawania wniosku o ustanowienie prawa własności czasowej (obecnie: użytkowania wieczystego), zostałaby wydana decyzja pozytywna dla powódki, czyli ustanawiająca na jej rzecz prawo użytkowania wieczystego do przedmiotowej nieruchomości.

Istota sporu w niniejszej sprawie sprowadza się do rozstrzygnięcia, czy decyzja z dnia 1 grudnia 1960 roku może stanowić samoistne źródło szkody, czy istnieje adekwatny związek przyczynowy pomiędzy szkodą powódki a wydaniem tej decyzji.

Zagadnienie związane z ustaleniem związku przyczynowego pomiędzy szkodą a źródłem jej powstania na tle roszczeń odszkodowawczych byłych właścicieli nieruchomości przejętych w oparciu o przepisy dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...) (Dz. U. Nr 50, poz. 279 ze zm.) były dotychczas przedmiotem wielu poglądów i stanowisk wyrażanych przez Sąd Najwyższy. Stanowiska te nie są jednorodne. Jednakże znaczna ich część akcentuje istnienie wielocłonowego związku przyczynowego (zob. wyrok SN z 4.10.2012 r., I CSK 665/11, wyrok z 15.02.2013 r., I CSK 332/12, uchwała SN z 21.08.2014 r. III CZP 49/14). Koncepcja wielocłonowego związku przyczynowego wskazywana w powołanych orzeczeniach zakłada, że szkoda może być skutkiem wielu bezpośrednich i pośrednich zdarzeń, a ocena które z nich spełniają wymóg normalnego związku przyczynowego w rozumieniu art. 361 § 1 kc. zależy od okoliczności sprawy. Sąd Najwyższy w powyżej wskazanych orzeczeniach zauważa także, że na gruncie art. 361 § 1 k.c. odpowiedzialność cywilną uzasadnia jedynie taki związek przyczynowy wielocłonowy, w którym między poszczególnymi ogniwami zachodzi normalna zależność przyczynowa, a więc każde ogniwo tego związku podlega ocenie z punktu widzenia przyczynowości adekwatnej. Związek przyczynowy może więc występować jako normalny również wtedy, gdy pewne zdarzenie stworzyło warunki powstania innych zdarzeń, z których dopiero ostatnie stało się bezpośrednią przyczyną szkody. W uzasadnieniu postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 10 lipca 2014 r. (I CSK 681/13) wskazano, że na tle dotychczasowego orzecznictwa (m.in. powołanego wcześniej) ukształtowała się tendencja do włączania do ciągu zdarzeń powodujących szkodę także wydania decyzji wywołujących następnie nieodwracalne dla właściciela zmiany własnościowe uniemożliwiające przywrócenie stanu sprzed wydania decyzji nieważnej odmawiającej ustanowienia własności czasowej.

Powódka powinna zatem wykazać, że w dniu 12 września 2007 roku, czyli w dacie rozpoznawania wniosku o ustanowienie prawa użytkowania wieczystego, spełniała przesłanki do ustanowienia na jej rzecz tego prawa na podstawie art. 7 dekretu (...) i jedynie fakt, że organ administracyjny, wydając orzeczenie administracyjne z dnia 1 grudnia 1960 roku naruszył przepisy prawa, spowodował, że decyzją z dnia 12 września 2007 roku

Prezydent Miasta Stołecznego W. odmówił M. W. ustanowienia prawa użytkowania wieczystego do przedmiotowej nieruchomości.

Zdaniem Sądu pierwszej instancji, powódka wykazała, że w dniu wydawania decyzji z dnia 12 września 2007 roku przez Prezydenta W. spełniała przesłanki do ustanowienia na jej rzecz prawa użytkowania wieczystego do gruntu przedmiotowej nieruchomości na podstawie art. 7 dekretu (...) i jedynie fakt wcześniejszego rozdysponowania prawem do gruntu na rzecz Spółdzielni orzeczeniem z dnia 1 grudnia 1960 roku spowodował, że Prezydent odmówił powódce przyznania tego prawa.

Zgodnie z art. 7 dekretu z dnia 26 października 1945 roku o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...) (Dz.U. Nr 50, poz. 279 ze zm.), dotychczasowy właściciel gruntu, prawni następcy właściciela, będący w posiadaniu gruntu, lub osoby prawa jego reprezentujące, a jeżeli chodzi o grunty oddane na podstawie obowiązujących przepisów w zarząd i użytkowanie - użytkownicy gruntu mogli w ciągu 6 miesięcy od dnia objęcia w posiadanie gruntu przez gminę zgłosić wniosek o przyznanie na tym gruncie jego dotychczasowemu właścicielowi prawa wieczystej dzierżawy z czynszem

symbolicznym lub prawa zabudowy za opłatą symboliczną. Przy czym gmina uwzględniała wniosek, jeżeli korzystanie z gruntu przez dotychczasowego właściciela dało się pogodzić z przeznaczeniem gruntu według planu zabudowania.

Powódka wykazała, że wniosek o przyznanie prawa własności czasowej został złożony przez jej poprzednika prawnego w ustawowym terminie i w sposób prawidłowy. Ostatecznie dopiero decyzją z dnia 12 września 2007 roku Prezydent Miasta Stołecznego W. rozpoznał wniosek dawnych właścicieli hipotecznych Z. i A. D. z dnia 17 listopada 1948 roku, odmawiając ich następcy prawnemu - M. W. ustanowienia prawa użytkowania wieczystego do gruntu położonego w W. przy ul (...) oznaczonego Nr hip. (...), dla którego obecnie ustanowiona jest Kw (...). Decyzja odmawiająca ustanowienia prawa użytkowania wieczystego do gruntu położonego w W. przy ul. (...) została utrzymana w mocy przez Samorządowe Kolegium Odwoławcze w W. z dnia 20 lutego 2008 r.

Rozpoznając sprawę o odszkodowanie na podstawie art. 160 k.p.a. Sąd był związany zarówno decyzją nadzorczą Samorządowego Kolegium Odwoławczego w W. z dnia 25 września 2012 r., którą stwierdzono wydanie z naruszeniem prawa orzeczenia z dnia 29 lipca 1950 roku Prezydium Rady Narodowej w W., jak i decyzją Prezydenta W. z dnia 12 września 2007 roku, którą odmówiono M. W. ustanowienia prawa wieczystego do gruntu będącego przedmiotem sporu.

W uzasadnieniu decyzji z dnia 12 września 2007 roku Prezydenta W. wskazano, że brak jest możliwości ustanowienia na rzecz następcy prawnego dawnych właścicieli prawa użytkowania wieczystego do przedmiotowej nieruchomości z uwagi na fakt, że został on rozdysponowany w sposób trwały na rzecz osób trzecich.

Z powyższego wynika, że nie było innych przeszkód w uwzględnieniu wniosku z dnia 17 listopada 1948 roku byłych właścicieli nieruchomości niż fakt rozdysponowania nieruchomością na rzecz osób trzecich. Tym samym został wykazany adekwatny związek przyczynowy pomiędzy niezgodnym z prawem orzeczeniem administracyjnym z dnia 1 grudnia 1960 roku a szkodą powódki w postaci utraty prawa użytkowania wieczystego do gruntu przedmiotowej nieruchomości. Gdyby bowiem nie rozdysponowano nieruchomością niezgodnie z prawem decyzją z dnia 1 grudnia 1960 roku, w następstwie czego nastąpiły dalsze przekształcenia właścicielskie co do tej nieruchomości, to rozpoznając w dniu 12 września 2007 roku wniosek z dnia 17 listopada 1948 roku, Prezydent W. ustanowiłby na rzecz powódki prawo użytkowania wieczystego do tej nieruchomości.

Pozwany Skarb Państwa - Wojewoda (...), podniósł, że z treści osnowy decyzji Prezydium Rady Narodowej W. z dnia 1 grudnia 1960 r. nr rej. (...) o sygn. akt (...) wynika, iż decyzja przedmiotowo obejmowała część nieruchomości hipotecznej przy ul. (...) w W. tj. powierzchnię 100 m². W ocenie pozwanego źródłem szkody powódki może być decyzja z dnia 1 grudnia 1960 r. jedynie w zakresie, w jakim wadliwy akt administracyjny z dnia 1 grudnia 1960 r. dotyczył nieruchomości hipotecznej przy ul. (...) w W., zatem nie w odniesieniu do utraty 238 m⁽²⁾ powierzchni przedmiotowego gruntu.

Odnosząc się do powyższego zarzutu Sąd pierwszej instancji podkreślił, że w decyzji Prezydium Rady Narodowej W. z dnia 1 grudnia 1960 r. wskazano, że sprzedaży na własność czasową na okres 80 lat na rzecz Spółdzielni Budowlano-Mieszkaniową (...) na 80 lat podlega działka przy ul. (...) o pow. ca 100 m². Określając powierzchnię sprzedawanej nieruchomości, organ użył sformułowania „ca” czyli „circa”, co oznacza „około” 100 m⁽²⁾. Podkreślić należy, że w toku postępowania przed organami administracji powierzchnia nieruchomości nie była kwestionowana przez strony. Decyzje administracyjne dotyczyły całej nieruchomości przy ul. (...) w W.. Ponadto, w decyzji Prezydenta (...) z dnia 12 września 2007 roku odmawiającej ustanowienia prawa użytkowania wieczystego do gruntu położonego w W. przy ul. (...) oznaczonego nr hip. (...) wskazano powierzchnię 238 m⁽²⁾. Obszar nieruchomości potwierdza także odpis z księgi wieczystej nr (...).

W ocenie Sądu Okręgowego określenie w decyzji z dnia 1 grudnia 1960 r. powierzchni nieruchomości przy ul. (...) należy uznać za niedokładność, mając na uwadze także użyte przez organ określenie „ca”.

Sąd pierwszej instancji uznał, że nie zasługuje na uwzględnienie zarzut pozwanego, że źródłem szkody powódki może być decyzja z dnia 1 grudnia 1960 r. jedynie w zakresie, w jakim wadliwy akt administracyjny z dnia 1 grudnia 1960 r. dotyczył nieruchomości hipotecznej przy ul. (...) w W..

Ustalając wysokość szkody Sąd Okręgowy przyjął wartość prawa użytkowania wieczystego przedmiotowej nieruchomości według jej stanu na dzień 1 grudnia 1960 roku, czyli na datę wydania niezgodnego z prawem orzeczenia administracyjnego, a według cen obecnych. Zgodnie z opinią biegłej M. B. wartość ta wynosi 2 630 879 zł.

Mając na uwadze wysokość przysługującego M. W. udziału w nieruchomości przy ul. (...) w W. to jest 1/2 w ocenie Sądu, zasadne jest roszczenie co do kwoty 1 315 439,50 zł (2 630 879 zł x 1/2).

Od zasądzonej na rzecz powódki kwoty Sąd zasądził również odsetki ustawowe na podstawie art. 481 § 1 k.c., zgodnie z którym odsetki przysługują, jeśli dłużnik opóźnia się w spełnieniu świadczenia. Odsetki zostały zasądzone od dnia wydania wyroku, to jest od dnia 21 marca 2017 roku do dnia zapłaty, gdyż na datę wyroku Sąd ustalił wartość rynkową prawa użytkowania wieczystego, czyli wartość odszkodowania, według cen z daty ustalenia odszkodowania (art. 363 § 2 k.c.). Dopiero od tej daty pozwany popadł w opóźnienie. Przed wydaniem orzeczenia, pozwany nie mógł wiedzieć, według jakiej daty i w jakiej wysokości Sąd ustali wysokość odszkodowania.

Powództwo w zakresie żądania odsetek za wcześniejszy okres było niezasadne i podlegało oddaleniu.

Mając na uwadze powyższe rozważania faktyczne i prawne, Sąd Okręgowy uwzględnił częściowo powództwo, zaś w pozostałym zakresie oddalił je jako niezasadne.

Orzekając o kosztach procesu Sąd miał na uwadze, iż zgodnie z art. 98 k.p.c., strona przegrywająca sprawę obowiązana jest zwrócić przeciwnikowi na jego żądanie koszty niezbędne do celowego dochodzenia praw i celowej obrony, a także przepis art. 100 k.p.c., zgodnie z którym w razie częściowego tylko uwzględnienia żądań, koszty będą wzajemnie zniesione lub stosunkowo rozdzielone.

Mając na względzie wynik niniejszego postępowania Sąd uznał, że powódka M. W. wygrała proces w 73,7 % i winna w związku z tym ponieść 26,3 % kosztów procesu, natomiast pozwany wygrał sprawę w 26,3 % i winien ponieść 73,7 % kosztów procesu. Szczegółowe wyliczenie kosztów zostało pozostawione referendarzowi sądowemu na podstawie art. 108 § 1 k.p.c.

Apelację od wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 21 marca 2017r. wniósł Skarb Państwa reprezentowany przez Wojewodę (...). Pozwany zaskarżył wyrok w części, tj. co do punktu I i III wyroku, zarzucając mu:

1) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 361 § 1 k.c. w zw. z art. 363 §1 k.c. w zw. z art. 160 §1 i §2 k.p.a. w zw. z art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 162, poz. 1692) w zw. z art. 5, art. 7 ust. 2 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...) (Dz. U. Nr 50, poz. 279 ze zm.) poprzez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że pomiędzy wydaną przez Prezydium Rady Narodowej W. w dniu 1 grudnia 1960r. decyzją nr rej.(...) o sygn.akt (...) w sprawie przeniesienia przez Skarb Państwa na Spółdzielnię Budowlano- Mieszkaniową (...) prawa własności czasowej przedmiotowej nieruchomości na 80 lat, położonej przy ul.(...) w W., oznaczonej nr hip. (...), wchodzącej obecnie w skład działki ewidencyjnej nr (...) z obr. (...) a szkodą powódki istnieje wieloczłonowy związek przyczynowo-skutkowy i że decyzja ta wyrządziła szkodę w majątku powódki w postaci utraty prawa użytkowania wieczystego do w/w nieruchomości hipotecznej;

2) naruszenie prawa materialnego, tj. art. 361 § 1 k.c. w zw. z art. 363 §1 k.c. w zw. z art. 160 §1, 2 i §6 k.p.a. w zw. z art. 5 ustawy z dnia 17 czerwca 2004r. o zmianie ustawy Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. Nr 162, poz. 1692) w zw. z art. 5, art. 7 ust. 2 dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...) (Dz. U. Nr 50, poz. 279 ze zm.) poprzez niewłaściwe zastosowanie i uznanie, że roszczenie odszkodowawcze powódki odpowiadające wartości udziału w prawie użytkowania wieczystego przedmiotowej nieruchomości nie jest przedawnione;

3) naruszenie prawa materialnego art. 160 § 1 i §2 k.p.a. w zw. z art. 363 §1 i § 2 k.c. poprzez błędną wykładnię wskazanych przepisów i przyjęcie, iż powódka poniosła szkodę z tytułu wydania przez pozwanego wadliwej decyzji Prezydium Rady Narodowej W. z dnia 11 grudnia 1960 r. nr rej.(...) o sygn. akt (...) w zakresie odnoszącym się do całkowitej powierzchni nieruchomości hipotecznej tj. 238 m⁽²⁾, podczas gdy osnowa decyzji rozstrzyga jedynie o powierzchni 100 m⁽²⁾ przedmiotowej nieruchomości;

4) naruszenie przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy, tj. art. 233 § 1 k.p.c. przez nierozważenie wszechstronnie zebranego materiału dowodowego, dokonanie dowolnej oceny zebranego w sprawie materiału dowodowego, co skutkowało przyjęciem, iż powódce należy się odszkodowanie w wysokości wartości udziału w prawie użytkowania wieczystego nieruchomości przy ul. (...) mimo, że decyzja Prezydium Rady Narodowej W. z dnia 11 grudnia 1960 r. nr rej.(...) o sygn.akt (...) nie stanowi źródła szkody w majątku powódki oraz przyjęcie, iż roszczenie powódki nie uległo przedawnieniu, mimo iż ze zgromadzonego materiału wynika, iż roszczenie przedawniło się w 2008r.;

5) błąd w ustaleniach faktycznych przyjętych za podstawę skarżonego wyroku polegający na ustaleniu, że powódka poniosła szkodę w wysokości 1 315 439, 50 zł w sytuacji, kiedy Sąd I instancji nie rozpoznał istoty sprawy polegającej na zbadaniu podstawowej przesłanki odpowiedzialności odszkodowawczej, jaką jest istnienie związku przyczynowego między doznaną szkodą, a jej przyczyną.

Powołując się na powyższe naruszenia pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa oraz stosowną zmianę postanowienia o kosztach postępowania przed Sądem I instancji w pkt III oraz zasądzenie kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym, według norm przepisanych lub uchylenie zaskarżonego wyroku w pkt I i III i przekazanie sprawy w tym zakresie do rozpoznania Sądowi I instancji i orzeczenia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Powódka M. W. wniosła o oddalenie apelacji pozwanego Skarbu Państwa w całości i zasądzenie od pozwanego Skarbu Państwa - Wojewody (...) na jej rzecz kosztów postępowania w II instancji, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelację należy uznać za pozbawioną podstaw, co prowadzi do jej oddalenia.

Sąd Apelacyjny w pełni podziela ustalenia stanu faktycznego dokonane przez Sąd pierwszej instancji i przyjmuje je w całości, czyniąc podstawą własnego rozstrzygnięcia. Zbędne jest zatem ich ponowne przedstawienie w tym miejscu, ponieważ orzekając na podstawie materiału zgromadzonego w postępowaniu w pierwszej instancji i oddalając apelację, sąd odwoławczy nie musi powtarzać dokonanych ustaleń, lecz wystarczy stwierdzenie, że przyjmuje je za własne (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 23 lipca 2015 r., I CSK 654/14). Co istotne stan faktyczny sprawy nie uległ żadnym zmianom w toku ponownego jej rozpoznawania poza uzupełnieniem go o element wyliczenia wartości utraconego przez powódkę prawa będącego konsekwencją wykonania przez Sąd pierwszej instancji wytycznych Sądu Apelacyjnego. Podkreślić bowiem należy, że zaskarżony wyrok zapadł w wyniku ponownego rozpoznania sprawy wskutek uchylenia wyroku Sądu Okręgowego w Warszawie z dnia 18 listopada 2014 roku mocą wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 14 października 2015 roku.

Zgodnie z treścią art. 386 § 6 k.p.c. ocena prawna i wskazania co do dalszego postępowania wyrażone w uzasadnieniu wyroku Sądu drugiej instancji wiążą zarówno Sąd, któremu sprawa została przekazana, jak i Sąd drugiej instancji przy ponownym rozpoznaniu sprawy; nie dotyczy to jednak wypadku, gdy nastąpiła zmiana stanu prawnego. Związanie sądu, o jakim mowa w przepisie art. 386 § 6 k.p.c. oznacza m.in. zakaz formułowania przez sąd pierwszej instancji ocen prawnych sprzecznych z wyrażonymi wcześniej w uzasadnieniu sądu drugiej instancji, a nawet zakaz podejmowania jakichkolwiek prób podważania czy kontestowania wiążącej go oceny prawnej i wskazań co do dalszego postępowania. W przywołanym przepisie to ustawodawca zdecydował, kiedy sąd uprawniony jest do odstępstw od zasady związania

oceną prawną. Chodzi o zmianę stanu prawnego, co oczywiście w niniejszej sprawie nie miało miejsca. Poza tym wypadkiem sąd drugiej instancji nie będzie związany swą poprzednią oceną prawną, jeżeli w tym czasie zajdzie zmiana okoliczności faktycznych, na podstawie, których sąd apelacyjny sformułował poprzednią ocenę prawną. Jest to zrozumiałe i uzasadnione, skoro sąd zawsze ocenia sprawę według jej stanu z daty orzekania (art. 316 k.p.c.). W niniejszej sprawie także ta sytuacja nie zaistniała. Innych wyjątków ani ustawa, ani ustalone orzecznictwo Sądu Najwyższego - nie dopuszcza. Jest to uzasadnione, gdyż odmienne stanowisko otwierałoby drogę do woluntaryzmu w orzecznictwie sądowym. Jeśli związanie sądu wyrażone w art. 386 § 6 k.p.c. implikuje dla stron zakaz opierania apelacji na zarzutach sprzecznych z oceną prawną sformułowaną w orzeczeniu Sądu drugiej instancji, to tym bardziej wiąże Sąd drugiej instancji zakaz formułowania ocen prawnych sprzecznych ze stanowiskiem wyrażonym przez ten sąd w poprzednim orzeczeniu. Jest to jeden z fundamentów procesu cywilnego, od którego odstępstwa przewiduje sama ustawa. Niedopuszczalne jest zatem odstępstwo od zasady związania oceną prawną z tego powodu, iż usprawiedliwia to merytoryczna poprawność kolejnego rozstrzygnięcia (tak Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 grudnia 1999 roku, I CKN 175/99, LEX nr 50734; Sąd Apelacyjny w Białymstoku w wyroku z dnia 09 czerwca 2016 roku, I Aca 127/16, LEX nr 207 1285).

Nie budzi zastrzeżeń Sądu drugiej instancji trafność oceny dowodów dokonanej w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, a w kontekście związania wytycznymi wynikającymi z orzeczenia kasatoryjnego z 14 października 2015 roku również zasadność analizy i oceny prawnej przedstawionej w uzasadnieniu wyroku z dnia 21 marca 2017 roku prowadząca do uznania się przez Sąd pierwszej instancji związanym w zakresie ustalenia jako źródła szkody powódki - decyzji z 01 grudnia 1960 roku oraz istnienia - przy przyjęciu koncepcji wieloczołowego związku przyczynowego - adekwatnego związku przyczynowego pomiędzy tą decyzją a szkodą powódki w postaci nieuzyskania prawa użytkowania wieczystego do gruntu nieruchomości (...) przy ul. (...).

Sąd Apelacyjny rozpoznający sprawę w wyniku apelacji pozwanego jest, jak wskazano, związany oceną prawną wynikającą z wyroku z 14 października 2015 roku Sądu Apelacyjnego w Warszawie z mocy przywołanego przepisu art. 396 § 6 k.p.c., co oznacza, że nie jest uprawniony do dokonania odmiennej oceny ustalonego stanu faktycznego w zakresie źródła szkody w postaci decyzji z 01 grudnia 1960 roku i istnienia związku przyczynowego pomiędzy tą decyzją, która okazała się wadliwa prawnie, a szkodą w majątku powódki polegającą na niewiejsiu doń prawa użytkowania wieczystego gruntu o określonej wartości. Konsekwencją tego związania jest aktualnie konieczność uznania za niesłuszne zarzutów apelującego Skarbu Państwa odnoszących się zarówno do źródła szkody, jak i kwestii związku przyczynowego w rozumieniu art. 361 § 1 k.c.

Sąd Apelacyjny rozpoznając apelację Skarbu Państwa zobligowany jest, tak, jak i Sąd pierwszej instancji, przyjąć, że w okolicznościach niniejszej sprawy źródłem szkody M. W. jest wydana z naruszeniem prawa decyzja Prezydium Rady Narodowej W. z 1 grudnia 1960 r., co zostało potwierdzone decyzją z 25 września 2012 r. Samorządowego Kolegium Odwoławczego w W.. Ocena Sądu pierwszej instancji jest prawidłowa i zgodna z oceną prawną zawartą w wyroku kasatoryjnym. Zarzut naruszenia art. 361 § 1 k.c. powiązany z art. 363 § 1 k.c. i w zw. z art. 160 § 1 i 2 k.p.a. należy uznać za nieuzasadniony nawet w świetle najnowszego orzecznictwa Sądu Najwyższego dotyczącego zagadnienia nieważnej decyzji administracyjnej i związku przyczynowego pomiędzy taką decyzją a szkodą, a mianowicie uchwały z dnia 28 marca 2018 roku podjętej w składzie 7 sędziów w sprawie o sygn. akt III CZP 46/17, w której Sąd ten stwierdził, że w razie stwierdzenia nieważności decyzji administracyjnej utrzymującej w mocy decyzję odmawiającą ustanowienia na rzecz byłego właściciela nieruchomości prawa użytkowania wieczystego na tej nieruchomości na podstawie przepisów dekretu z dnia 26 października 1945 r. o własności i użytkowaniu gruntów na obszarze (...) (Dz. U. Nr 50, poz. 279 z późn. zm.), źródłem poniesionej przez niego (następców prawnych) szkody nie jest decyzja wydana z naruszeniem prawa, zezwalająca na sprzedaż lokali w budynku położonym na tej nieruchomości (LEX nr 2464490, www.sn.pl, KSAG 2018/2/69-70). Jakkolwiek ustalony w sprawie stan faktyczny jest porównywalny do tego, który stał się kanwą rozstrzygnięcia powiększonego składu Sądu Najwyższego, to z przyczyn wyżej wskazanych – dokonanie przez Sąd Apelacyjny oceny prawnej innej niż wynika z wyroku z 14 października 2015 roku jest niedopuszczalne.

W świetle oceny prawnej dokonanej przez Sąd Apelacyjny przy pierwszym rozpoznawaniu sprawy należy przyjąć istnienie wieloczołowego związku przyczynowego w rozumieniu art. 361 § 1 k.c. pomiędzy wydaniem w warunkach

nieważności decyzji nr (...) z dnia 01 grudnia 1960 roku a szkodą powódki polegającą na niewięksiu do jej majątku prawa użytkowania wieczystego do gruntu przy ul. (...) w W. w udziale wynikającym ze spadkobrania po dawnych właścicielach nieruchomości. Sąd pierwszej instancji dokonał prawidłowej wykładni art. 361 § 1 k.c. oraz art. 363 § 1 k.c. w zw. z art. 160 § 1 i 2 k.p.a. w warunkach związania wyrokiem kasatoryjnym Sądu Apelacyjnego i słusznie uznał, że taki związek zachodzi pomiędzy wskazanym źródłem szkody a utratą przez powódkę prawa majątkowego o wartości wyliczonej przez biegłą sądową.

To samo dotyczy zarzutu apelującego Skarbu Państwa nieuwzględnienia przez Sąd pierwszej instancji przedawnienia roszczenia w oparciu o art. 160 § 6 k.p.a., gdyby uznać, że jedynym źródłem szkody powódki może być decyzja Ministra Budownictwa z dnia 09 grudnia 1950 roku utrzymująca w mocy decyzję Prezydium Rady Narodowej W. z dnia 29 lipca 1950 roku, mocą której odmówiono przyznania poprzednikowi prawnemu powódki prawa własności czasowej do gruntu przy ul. (...) w W.. Sąd pierwszej instancji – zgodnie z wiążącą go oceną prawną Sądu Apelacyjnego – w tym zakresie przyjął, że skoro źródłem szkody jest decyzja z 01 grudnia 1960 roku, to roszczenie nie jest przedawnione, ponieważ pozew wniesiono z zachowaniem trzyletniego terminu, o którym mowa w art. 160 § 6 k.p.a., liczonego od daty wydania decyzji nadzorczej – decyzji Samorządowego Kolegium Odwoławczego w W. z dnia 25 września 2012 roku.

Poddając analizie zarzut pozwanego dotyczący nieprawidłowego zasądzenia odszkodowania za całą nieruchomość o powierzchni 238m⁽²⁾ w sytuacji, gdy z decyzji Prezydium Rady Narodowej W. nr (...) z dnia 01 grudnia 1960 roku wynika, że przedmiotem przyszłej sprzedaży miało być prawo użytkowania wieczystego do gruntu o powierzchni ok. 100m⁽²⁾, podkreślić należy, że chociaż w istocie decyzja nr (...) wskazuje powierzchnię nieruchomości przeznaczonej do sprzedaży jako „ok. 100m⁽²⁾”, to nie może ująć z pola widzenia treść aktu notarialnego obejmującego sprzedaż prawa użytkowania wieczystego dokonana w oparciu o tę decyzję w dniu 10 października 1961 roku (k. 54-58). W akcie tym zapisano mianowicie, że przedmiotem sprzedaży jest prawo użytkowania wieczystego do nieruchomości przy ul. (...) w W. o powierzchni 2 ha 38 arów, a zatem 238m⁽²⁾. Należy przyjąć, że skoro – jak wskazano w tym akcie – sprzedaż prawa do gruntu o powierzchni 238m⁽²⁾ dokonana w dniu 10 października 1961 roku ma swe źródło w decyzji z 01 grudnia 1960 roku nr (...), to bez wątpliwości określenie w decyzji nr (...) powierzchni 100m⁽²⁾ nie może mieć znaczenia przesądzającego o możliwości ubiegania się o odszkodowanie jedynie za ok. 100m⁽²⁾ tej nieruchomości. Według Sądu Apelacyjnego tych dwóch aktów (decyzji z 01 grudnia 1960 roku i umowy sprzedaży z 10 października 1961 roku) nie można osobno czytać, analizować i interpretować, lecz jedynie łącznie. To oznacza, że skoro w 1961 roku sprzedano prawo użytkowania gruntu o powierzchni 238m⁽²⁾ i był to wynik wydania decyzji z dnia 01 grudnia 1960 roku, to nawet pomimo wskazania w decyzji mniejszej powierzchni, odszkodowanie należy się za cały grunt. Bez wadliwej prawnie decyzji z 01 grudnia 1960 roku nie doszłoby do zawarcia umowy z 10 października 1961 roku. Należy wskazać, że podanie powierzchni ok. 100m⁽²⁾ w decyzji nr (...) wynika najprawdopodobniej z przyjęcia przez organ administracyjny, że taka część tej nieruchomości będzie zajęta pod budynek mieszkalny, co potwierdza treść księgi wieczystej prowadzonej dla tej nieruchomości KW nr (...), w której w części opisowej podaje się właśnie powierzchnię ok. 101m⁽²⁾ zajęta pod budynek posadowiony na nieruchomości przy ul. (...) (k. 247-258).

W konsekwencji ustalenie przez Sąd pierwszej instancji odszkodowania za całą nieruchomość obejmującą 238m² było prawidłowe, więc zarzut pozwanego nie mógł odnieść zamierzonego przez niego rezultatu i doprowadzić do korekty zaskarżonego wyroku.

Apelacja podlegała oddaleniu na mocy art. 385 k.p.c. wobec uznania nietrafności podniesionych zarzutów w kontekście związania obydwu sądów wynikającego z art. 386 § 6 k.p.c.

O kosztach postępowania apelacyjnego postanowiono na podstawie art. 98, 108 § 1 i 391 § 1 k.p.c.

Na zasądzone koszty składa się wynagrodzenie fachowego pełnomocnika powódki policzone na podstawie przepisu § 2 pkt 7 w zw. z § 10 ust. 1 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie

opłat za czynności adwokackie (Dz. U. z 2015 roku, poz. 1815 ze zm.) w brzmieniu obowiązującym w dacie wniesienia apelacji.

Alicja Fronczyk Marta Szerel Edyta Jefimko